

راگەیاندرایک لەلایەن ریکراوی هیقی

بۆ/ ڤای گشتی و دەزگاکانی راگەیاندن

بابەت/ ڤوونکردنەو

چەند ڤۆژیکە لەلایەن چەند کەس و لایەنیکەو، بە مەبەست و پلانیکی دارپازا و قسە لەسەر نەفۆشخانە (سانتی لایف) دەکریت، بەو پێیە کە ئەم نەفۆشخانە، یەکیکە لە ڤۆژە وەبەرھێنەکانی ئیم، بەپێی یاسای وەبەرھێنان مۆلەتی پیدراو، بە پێویستمان زانی ئەم ڤوونکردنەو، بۆ ڤای گشتی و دەزگاکانی راگەیاندن بۆ بەکەینەو:

یەکەم: سەبارەت بە نەفۆشخانە

نەفۆشخانە ڤۆژیکە وەبەرھێنان، لەلایەن دەستە وەبەرھێنانەو بە نووسراوی ژمارە (٣٤٧٠) لە ڤیکەوتی (٢٠١٣/١٢/٨) مۆلەتی پیدراو، ژمارە مۆلەتەکش (١٠٣)ی، بەپێی بڕگی شەشە ماددە (٧) یاسای وەبەرھێنان لە ھەریمی کوردستان، ھەموو ئەو ڤۆژانە بەپێی مۆکەکانی ئەم یاسایە تۆمار کراون، بە ڤۆژە کەرتی تایبەت دادەنرێن، ھێچ پەوێندییەکیان بە کەرتی گشتی و حکومەتەو نی، بە پێی ئەم نەفۆشخانە سەر بە کەرتی تایبەت، ئەو لە بارەو دەگوتریت، کە گواپە سەرەتا سەر بە کەرتی گشتی بوو، دواتر دراو بە کەرتی تایبەت دوورە لە راستیەو.

دواتر و بە نووسراوی ژمارە (٥٠٢) ئەنجومەنی بالای وەبەرھێنان لە ڤیکەوتی (٢٠١٩/٥/٥) بپاری داو بە تەمەلیکردن تەنیا ئەو زەویە بێنا و پیکھاتە نەفۆشخانە کە لەسەر دروست کراو، ئەمەش تەواو کۆکە لەگەڵ یاسای وەبەرھێنان، چونکە بەپێی بڕگە سییەمی ماددە (٤) یاساکە، ئەنجومەنی بالای وەبەرھێنان دەتوانێت زەوی تەرخانکراو بۆ ڤۆژەکانی وەبەرھێنان بەناو بکات، وەک ریکاری جێبەجێکردنی ئەم بپارە، دەستە وەبەرھێنان بە نووسراوی ژمارە (٥٩٩٠) لە ڤیکەوتی (٢٠١٩/١٢/٣) داوای لە شارەوانی ھولیز کردوو، کە چەسپاندنی سنور بۆ زەوی ڤۆژەکە بکات، بەپێی نووسراوی شارەوانی ھولیز لە ١٩/١٢/٢٢) چەسپاندنی سنوری بۆ کراو.

ئەم نەفۆشخانە لە سالی ٢٠١٥، بو ماوەی (٨) مانگ کاری کردوو، بەلام لە ھەر نەبوونی بودجە پێویست بۆ بەردەوامیدان بە

کارکردنی له کارکردن وهستا. دواترله سالی ۲۰۱۷ دراوه به زانکوی کوردستان، به ئامانجی ئهوهی ئهه زانکویه ئههکی بهرئوهبردنی بگریته ئهستۆ و بره پارهی پۆیست بۆ بهکارفستنی نهفوشفانهکه دابین بکات. بۆ فویندنی کرداری کولیژی پزیشکی زانکویهکه سودی لی بیینییت. بهلام زانکوی کوردستانیش نهیتوانی نهفوشفانهکه بهرئوهبیات، دواتر په یوههندیمان به چهندیان وهبه رهینهری نافووی کرد، بۆ ئهوهی ئههکی بهرئوهبردنی نهفوشفانهکه بگریته ئهستۆ. بهلام بهداهوه کهس ئامادهی ئهوه تیدا نهبوو، ئهه ئههکه بگریته ئهستۆ. بویه ناچاربووین په یوهندی به کۆمپانیا و وهبه رهینهری بیانیهکانوهه بکهین، بۆ ئهوهی نهفوشفانهکه بهرئوهبهین، دوا جار ریکفراوهکهمان گریههستییک کرد لهگه کۆمپانیا (ساتاکیر)، که کۆمپانیا بهکی جیهانییه، لقی له هه ریمی کوردستان کردووتهوه، له ئیستادا ئههکی بهرئوهبردنی نهفوشفانهکه له ئهستۆدایه.

سهبارته به دهنگوی کۆکردنهوهی پاره له فیرفوازان بهریتانیا، له لایه ریکفراوهکهمانهوه، ئهه دهنگویه دوره له راستیهوه، ههچ بره پارهیهک له ههچ ریکفراو و که سایهتیهکی بهریتانی وهههنگیراوه، ههه کهسیک لهه بارهوه بهلگهی لایه، فوشمال دههین بیانفاتهروه.

دوههه:— سهبارته به رۆلی کۆمپانیا ئوریکس پریترۆلیۆم

ئهه نهفوشفانهیه له سهههتادا پیرههیهکی هاوهبهشی نیوان ئیمه و ئهه کۆمپانیا بهه، وهه نهفوشفانهی مندالان، له بهه ئهوهی سههه نهگرت له پینشکهش کردنی فزمههتگوزاری تهههروستی و چارهسههه پزیشکی، وامان لا پهسههه بوو که بیگۆرین به نهفوشفانهیهکی گشتی، که بهشی جوراو و جوره لهفوبگریته، له ئیستادا بهشیکی سهههکی نهفوشفانهکهمان تایههت کردووه به چارهسههه مندالان.

له سالی ۲۰۱۵ له ریکهوتی بهکارفستنی نهفوشفانهکه له لایهه ئیمهوه، کۆمپانیا ئوریکس دوا (۸ مانگ له گرتنه ئهستۆی پیرهههکه شکستی هینا و پاشهکشی کرد. ئهههش دوا ئهوهی که کۆمپانیا دیلۆتی تایهههههه به ژمیریاری له راپورتیکدا ئامارهی بهههکرد که کوی تیچووی نهفوشفانهکه به نهفی رۆژ ناگات به (۵۴) ملیۆن دولا، وهه ئهوهی کۆمپانیا ئوریکس پریترۆلیۆم بانگههشی بۆ کردووه، دوا ئهوهی کۆمپانیا بهه نهیتوانی وهلامی راپورهههکی دیلۆت بداتهوه، بویه کۆمپانیا بهه له پیرههه نهفوشفانهکه پاشهکشی کرد، شایههی باسه ئهه کۆمپانیا بهه دوا فوی بری (\$۷,۵۰۰,۰۰۰) مههوت ملیۆن و پینچ سههه هزار دولا قهههز بۆ ئیمه بهجیهیشت.

دوا ئهوهی کۆمپانیا ئوریکس شکستی هینا له بهرئوهبردنی نهفوشفانهکه، به تههوانهکراوی بهجیهیشت، ئیمه ههلهسایه به ریکفستنهوهی ئهه نهفوشفانهیه، له پاش شکستههینان له لایهه کۆمپانیا ئوریکس له کاری بهرئوهبردن و تههوانهههه نهههوهی نهفوشفانهکه، که ئهه کارهش تیچوویکی زوری پۆیست بوو، که له توانایی ریکفراوی فیرفوازی ههقی دا نهبوو، ئههه سهههههه ئهوه که بریکی زوری قهههز که کۆمپانیا ئوریکس له دوا فوی بهجیهیشت، بۆ ئهه مهبهسته ههولی زورمان دا و به هاوکاری فیرفوازی تهوانیمان ئهه قهههزانه بدهههههه.

ڕێکفرای هێقی، ڕێکفرایکی خێرفوازی نامکومییه (NGO)، تایبه‌تمهنده له‌ بواری تهن‌دروستی، له‌ سالی (٢٠٠٥) وه‌ کار ده‌کات و تا ئێستا چه‌ندین پرۆژه‌ی له‌ بواری فزمه‌تگوزاری و چاوه‌دێری تهن‌دروستی له‌ سه‌رتاسه‌ری عێراق ئه‌نجام داوه، به‌شێک له‌و پرۆژه‌انه‌ به‌ هاوبه‌شی و هاوکاری له‌گه‌ڵ ڕێکفرابه‌کانی سه‌ر به‌ نه‌توه‌یه‌کرتوه‌کانی وه‌ک ڕێکفرای تهن‌دروستی جیهانی و نووسینگه‌ی هه‌ماهه‌نگی کاروباری مرۆیی و سندوқи نه‌توه‌یه‌کرتوه‌کان بۆ نیشته‌جیبه‌یون بووه و چه‌ندین ڕێکفرای تری ناوه‌قی و جیهانی.

ڕێکفرابه‌که‌مان (رۆژانه‌ به‌ سه‌ده‌ها نه‌فۆش ده‌بێنیت و هه‌ولی چاره‌سه‌رکردنێان ده‌دات، ئه‌گه‌ر سالی ٢٠١٩ به‌ نمونه‌ وه‌رگه‌رین، ڕێکفرای هێقی توانی هاوکاری تهن‌دروستی بگه‌ینیت (٤٤٩،٠٢٦) نه‌فۆش، سه‌دان منداڵمان ره‌وانه‌ی ده‌ره‌وه‌ی هه‌ریه‌می کوردستان کردوه و هه‌روه‌ها ده‌یان پرۆژه‌مان جیه‌جی کردوه به‌ هاوکاری ڕێکفرای تهن‌دروستی جیهانی (WHO). هه‌روه‌ها ده‌یان پزیشک و کارمه‌ندی پزیشکی له‌ پسه‌پۆریه‌تی جۆراوه‌جۆر له‌ رێگه‌ی ئێمه‌وه ره‌وانه‌ی ولاتانی ئه‌وروپا کراون، به‌مه‌به‌ستی به‌شداریکردن له‌ فوولی پێشه‌که‌وتن له‌ به‌اره‌کانی فۆیاندا و ئاشنابوون له‌ نوێترین شیوازی چاره‌سه‌ری و پزیشکی ولاتانی پێشه‌که‌وتوو. ڕێکفرای هێقی له‌ سالی ٢٠١٨ له‌ سه‌ر ئاستی عێراق باشتترین ڕێکفرای (NGO) بووه، به‌پێی داتا‌کانی ڕێکفرای نه‌توه‌یه‌کرتوه‌کان.

تیبیڤنی/ ڕێکفرابه‌که‌مان له‌ سالی (٢٠١١) له‌ فه‌رمانگه‌ی ڕێکفرابه‌ نامکومییه‌کانی هه‌ریه‌می کوردستان به‌ ژماره‌ی مۆله‌ت (کۆد) (١٤٨) تۆمار کراوه و له‌ سالی (٢٠١٨) له‌ فه‌رمانگه‌ی ڕێکفرابه‌ نامکومییه‌کانی مکه‌مه‌تی عێراق به‌ ژماره‌ی مۆله‌تی (١١٠١٨٠٧٠٠٥) تۆمار کراوه.

ئه‌نجامدانی ئه‌م پرۆژه‌یه‌ له‌ لای ئێمه‌وه، ته‌واو کۆکه‌ له‌گه‌ڵ یاسای ڕێکفرابه‌ نامکومییه‌کان له‌ هه‌ریه‌می کوردستان، چونکه‌ به‌پێی بڕگه‌ی سێیه‌می ماده‌ (١٣) و ماده‌ی (٢١) یاسا، ڕێکفرابه‌که‌، ده‌توانیت له‌ چواروچه‌ی تایبه‌تمهنده‌ی فۆی پرۆژه‌ی وه‌به‌ره‌یانی هه‌بیت و قازانج بکات. بۆ مه‌به‌ستی جی‌ به‌جیکردنی کاروباری خێرفوازی ئه‌م ڕێکفرابه‌.

دکتور بیوار معین ناقداری
به‌رئوبه‌ری گشتی ڕێکفرای هێقی
٢٠٢٠/٩/١٣

